

XXXIII Curset

Jornades Internacionals
sobre la Intervenció en el
Patrimoni Arquitectònic

COAC
Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

Barcelona del 16 al 19 de desembre 2010

DOSSIER DE PREMSA

Jardins: de l'artifici a la restauració

La restauració dels jardins històrics centrarà l'edició XXXIII del Curset-Jornades Internacionals sobre la Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic

El Curset es desenvoluparà entre el 16 i 19 de desembre de 2010 a la seu del COAC a Barcelona

L'Agrupació d'Arquitectes per a la Defensa i Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic (AADIPA), integrada en el Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC) organitza una nova edició del Curset-Jornades Internacionals sobre la Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic entre el 16 i el 19 de desembre de 2010, centrat en aquesta ocasió en la restauració dels jardins amb caràcter històric-patrimonial.

Amb el títol *Jardins: de l'artifici a la restauració* i dirigit per l'arquitecta Carme Riu, el programa que es desenvoluparà durant els quatre dies del Curset debatrà al voltant de les diferents formes d'enfocar les intervencions en aquests espais a partir de projectes de recuperació portats a terme en jardins de tipus islàmic, francès, anglès, romàntics, modernistes, cubistes o contemporanis, situats a França, Suïssa, Itàlia, Portugal i Brasil, a més de diferents exemples catalans i espanyols, com ara el Parc de la Ciutadella, la Devesa de Girona, Torreblanca, el viver de Can Borni a Collserola, el Turó Parc, la Tamarita, i d'altres a Madrid, Sevilla, Granada o Mallorca.

Tot i que les legislacions catalana, espanyola i internacional en matèria de patrimoni inclouen entre les figures de màxima protecció els jardins històrics, les intervencions plantejades en aquests equipaments no són gaire conegudes, un aspecte que les Jornades pretenen contribuir a resoldre promovent el coneixement del patrimoni dels jardins, sensibilitzant sobre el seu valor i obrint un pol de referència per a l'intercanvi d'eines i experiències entre els professionals que treballen en aquest tipus de projectes. Molts dels jardins patrimonials s'han anat incorporant progressivament als espais públics des d'un origen inicialment privat i la seva conservació ha d'atendre a múltiples factors davant la fragilitat que els hi és inherent.

Les tres jornades de conferències es complementaran amb dues sessions matinals de visites als jardins del Laberint d'Horta, del Parc de les Heures, a Barcelona, i de Santa Clotilde, de Rubió i Tudurí, i de Pinya de Rosa, de Mirambell i Duran i Reinald, a la Costa Brava.

El caràcter necessàriament transversal dels projectes de rehabilitació o recuperació dels jardins històrics conforma equips de treball multidisciplinars, integrats per diferents especialistes, que es veuran representants al Curset, en el decurs del qual podran escoltar-se professionals de matèries tant diverses com la història, la legislació, la botànica, la geologia, la il·luminació, la hidrologia, la topografia o l'arquitectura.

La web del Curset és. www.coac.net/aadipa/cursetXXXIII

Més informació: Juan Carlos González, Àrea de Comunicació i Relacions Corporatives del COAC, 93 306 78 45, juancg@coac.net

PROGRAMA XXXIII CURSET AADIPA

Dijous 16 de desembre

Matinal visites. Tarda: Sala d'Actes COAC. Plaça Nova 5. Barcelona

MATINAL VISITES JARDINS DE BARCELONA

- 10:00 VISITA LABERINT D'HORTA: El Laberint d'Horta
Manel Colominas Golobardes, Paisatgista, Enginyer agrícola i Geògraf
- 12:00 VISITA PARC DE LES HEURES: Treballs de restauració
Patrizia Falcone, Cap d'Àrea de Projectes i Obres. Medi Ambient - Ajuntament de Barcelona
- 15:30 Acreditació de participants
- 16:00 Inauguració XXXIII Curset
Josep-Antoni Navarro i Cossio, president de l'AADIPA
Ramon Garcia-Bragado, 4t Tinent d'Alcalde. Ajuntament de Barcelona
Ana Hernández Bonancia, Delegada de l'Àrea d'Infraestructures, Urbanisme i Habitatge. Diputació de Barcelona.
Jordi Roca i Armengol, Director General del Patrimoni Cultural. Generalitat de Catalunya
Joan Ganyet i Solé, Director General d'Arquitectura i Paisatge. Departament de Política Territorial i Obres públiques
Lluís Comerón i Graupera, degà del COAC
- 16:25 Presentació XXXIII Curset
Carme Riu i Canal, Arquitecte. Directora del Curset
- 16:30 Introducció a l'origen del jardí
Carmen Bonell Costa, professora titular del Departament de Composició Arquitectònica de la UPC
- 17:15 Reflexions sobre la restauració dels jardins històrics
Carmen Añón Feliú, Presidenta d'honor del Comitè Científic Internacional de Paisatges Culturals ICOMOS_IFLA
- 18:00 PAUSA-CAFÈ
- 18:30 Horts i Jardins de Mallorca, criteris per a la seva restauració i salvaguarda
Jaume Llabrés Mulet, investigador
- 19:15 Jardins de Granada: alguns exemples d'intervencions
Javier Gallego Roca, arquitecte. Catedràtic de Restauració Arquitectònica. Universitat de Granada
- 20:00 PRECS I PREGUNTES
- 20:45 SOPAR a la Sala Noble de l'Edifici del Rellotge
Diputació de Barcelona. C/ Compte Urgell 187. Barcelona

Divendres 17 de desembre

Sala d'Actes COAC. Plaça Nova 5. Barcelona

- 9:30 De l'original a la restauració. El Parc de la Ciutadella
Enric Batlle i Durany, Doctor Arquitecte
- 10:15 La Devesa, un parc. De l'èxit a la indiferència
Rosa Maria Cànovas Göller, Arquitecta. Cap de Patrimoni. Ajuntament de Girona
- 11:00 PAUSA-CAFÈ
- 11:30 El traçat i la vegetació dels jardins històrics de Catalunya. Criteris i exemples de projectes de restauració.
Francesc Navés Viñas, Doctor Arquitecte i Paisatgista, professor titular de l'ETSAB, UPC
- 12:00 Restauració dels Jardins de Versalles: Renaixement de l'arbreda de les Tres Fonts (restitució dels elements decoratius i dels efectes hidràulics).
Laurent Choffé, Enginyer agrònom. Adjunt de Pierre-André Lablaude, Arquitecte en cap dels Monuments Històrics a càrrec de la restauració dels Jardins de Versalles
- 12:45 COL-LOQUI. Moderador: Jordi Díaz Callejo
- 16:00 Cultura del jardí. Suïssa
Guido Hager, arquitecte paisatgista BSLA
- 16:45 Alteració i conservació de materials a zones ajardinades
Màrius Vendrell Saz i Pilar Giráldez, Grup PatrimoniUB
- 17:15 Restauració del jardí de Reggia di Caserta
Francesco Canestrini, Arquitecte
- 18:00 PAUSA-CAFÈ
- 18:30 La restauració dels Jardins de Boboli
Luigi Zangheri, professor de la Universitat dels Estudis de Florència. Departament de Construcció i Restauració.
- 19:15 Patrimoni Nacional – Patrimoni verd
Àngel Muñoz Rodríguez, Coordinador de l'Àrea de Jardins i Muntanyes del PN
- 19:45 La gestió externalitzada de jardins històrics: el cas de Patrimoni Nacional
José Luis Rodríguez Gamó, Gerent d'Obres i serveis de Jardineria i Forestals, CESPAS.A. Grup Ferrovial
- 20:15 COL-LOQUI. Moderador: Eduard Riu-Barrera

Dissabte 18 de desembre
Sala d'Actes COAC. Plaça Nova 5. Barcelona

MATINAL FORESTIER-RUBIÓ I TUDURÍ

- 9:30 De jardí privat a parc públic. Continuïtat i manteniment.
Raquel Lacuesta Contreras, Doctora en Història de l'Art. Cap de la Secció Tècnica d'Investigació, Catalogació i Difusió.
Servei de Patrimoni Arquitectònic Local. Diputació de Barcelona
- 10:15 Revisitant Torreblanca
Núria Ayala prats, Arquitecta. Directora de projectes OAB (Carlos Ferrater Partnership)
- 10:45 El trasplantament d'arbres: una opció econòmica, sostenible i de futur
Francesc Prat i Vilalta, T.E. explotacions forestals. Gerent Jardineria i Viviers Sant Iscle, S.L.
- 11:00 PAUSA-CAFÈ
- 11:30 Restauració i gestió dels parcs i jardins històrics: l'experiència de Jean-Claude Nicolau Forestier i Nicolau Rubió i Tudurí a Barcelona
Patrizia Falcone, Cap d'Àrea de projectes i Obres. Medi Ambient - Ajuntament de Barcelona
- 12:15 Vegetació i restauració de jardins: Forestier-Rubió i Tudurí
Lluís Abad García, Mestre Jardiner
- 12:45 El Viver de Can Borni a Collserola. Restauració de l'obra de Rubió i Tudurí
Alfred Fernández de la Reguera March, Arquitecte
- 13:15 COL-LOQUI. Moderador: Marc Manzano Saló
- 16:00 La restauració del Jardí de San Telmo. Sevilla
Teresa Galí-Izard, enginyera agrònoma, ARQUITECTURA AGRONOMIA
- 16:30 Treballant amb el temps: intervencions a jardins patrimonials
Ana Luengo Añón, Doctora Arquitecta Paisatgista
- 17:15 Projecte de Recuperació i Valorització del Parc de Serralves 2001-2006. Portugal
Victor Beiramar Dínez, Arquitecte Paisagista. Director de la Fundació Serralves
- 18:00 PAUSA-CAFÈ
- 18:30 Restauració del jardí de Guévrékian. Villa Noailles Hyères 1927. França
Cécile Briolle i Jacques Repiquet, Arquitectes
- 19:15 La Naturalesa del Patrimoni Paisatgístic del Sitio Roberto Burle Marx. Brasil
Roberio Dias, Director del Sitio Roberto Burle Marx
- 20:00 COL-LOQUI. Moderador: Artur Bossy Lluch

Diumenge 19 de desembre
Matinal visites jardins Costa Brava

MATINAL VISITES COSTA BRAVA

- 10:30 Restauració dels jardins de Santa Clotilde, de Rubió i Tudurí
Artur Bossy Lluch, Paisatgista. Fundador de ByBossy+Partners
Conferència: Casa Saladrigas. C/ Roig i Raventós 2. Blanes
- 11:30 VISITA JARDINS DE PINYA DE ROSA, DE DURAN I REINALS I JOAN MIRAMBELL
Jaume Bertran, botànic. Conservador del Jardí Pinya de Rosa
- 13.00 VISITA JARDINS DE SANTA CLOTILDE, DE RUBIÓ I TUDURÍ
Artur Bossy Lluch, Paisatgista. Fundador de ByBossy+Partners

Presentació

En el XXXIII Curset de l'AADIPA d'aquest any 2010, volem fer una immersió en el món dels jardins.

Segons la Carta de Florència de 1981 (màxima legislació en aquesta matèria), es defineixen els jardins històrics com: “una composició arquitectònica i vegetal que des del punt de vista de la història o de l'art, té un interès públic i com a tal està considerat com un monument.”

La legislació catalana, espanyola i internacional en matèria de patrimoni inclou entre les figures de màxima protecció els jardins històrics.

La Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català, defineix els elements més importants del patrimoni català amb el nom de Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN) i dins d'aquests distingeix la categoria de “jardí històric” reservada als jardins més valuosos. També existeix la figura de Bé Cultural d'Interès Local (BCIL), que engloba tots aquells béns que, tot i la seva rellevància, no reuneixen les condicions per ser d'interès nacional.

A Catalunya hi ha SIS jardins catalogats com a BCIN en la categoria de “jardí històric”, un dels quals declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO. Són: el parc de la Devesa (Girona); el parc de la Ciutadella (Barcelona); el parc Güell (Barcelona) -Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO-; el jardí Mar i Murtra (Blanes); el jardí de les Pesqueres (Banyoles) i el jardí de Santa Clotilde (Lloret de Mar).

Molts d'ells van ser creats per l'esbarjo de la burgesia catalana i han passat de tenir un ús privat a un ús públic, amb els consegüents problemes de desgast i manteniment constant que això comporta.

Alguns dels jardins considerats BCIL en la categoria de “jardí històric” són: el jardí botànic de Cap Roig (Girona); el jardí de la Tamarita (Barcelona); el jardí de la Universitat Central (Barcelona) i el Jardí de L'Aribal a Montjuïc (Barcelona).

Per suposat, hi ha molts més jardins que malgrat la seva rellevància no posseeixen la deguda protecció ni catalogació. Per exemple el jardí del Palau de les Hores, el Laberint d'Horta, el Parc Samà (Montbrió del Camp) o el Parc Nou (Olot), entre molts altres. Alguns d'ells, els autors dels quals foren Forestier o Rubió i Tudurí, també continuen sense cap mena de protecció, per exemple el Turó Park o els jardins del Palau de Pedralbes, tots dos a Barcelona.

Volem fer un repàs a la història de les restauracions realitzades en aquesta arquitectura singular, per això tractarem d'intervencions realitzades en jardins de tipus islàmic, de tipus francès, de tipus anglès, barrocs, neoclàssics, romàntics, modernistes, cubistes i contemporanis.

Sabem que la restauració d'un jardí és un projecte interdisciplinari en el que hi intervenen molts especialistes. És per aquest motiu que volem tenir la visió de cada un d'ells. Professionals locals i internacionals ens explicaran les seves experiències en matèries tan diverses com: història, legislació, usos, botànica, agronomia, geologia, il·luminació, hidrologia, manteniment, topografia, arquitectura major i menor...

Veurem com molts jardins han passat de tenir un ús privat a un ús públic. Degut a que es tracta d'obres efímeres, construïdes amb vegetació, que té un cicle vital (neixen, creixen i moren), comporta unes necessitats de manteniment i renovació constants. Sabrem de la

importància de conèixer els elements compositius de cada un dels jardins: el seu relleu, el tipus de vegetació, el tema de l'aigua (origen - reserva - distribució), els elements escultòrics o arquitectònics... per poder-hi intervenir amb criteri.

Coneixerem de quines eines disposem per poder-los conservar, restaurar o ampliar, tot mantenint-ne l'esperit, la unitat espacial o conceptual del moment en que es varen crear. Tot això comporta una sèrie de problemàtiques de molt diversa índole, que faran del Curset un lloc de debat entre els diferents professionals que intervenen.

Voldríem que de tot plegat se'n generin solucions per afrontar millor els problemes que sorgeixen a l'hora de treballar en un patrimoni tan fràgil.

Carme Riu Canal, arquitecte

Directora del XXXIII Curset AADIPA

Currículum de Carme Riu Canal, directora del XXXIII Curset-Jornades Internacional d'Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic

Títol d'arquitecta especialitada en projectes per l' ETSAB de la UPC Barcelona,1991. 1992.
Membre de l' AADIPA des de 1997. Membre de l' AASAP des de 2001.
Despatx professional a Figueres compartit amb Assumpta .Ferrer – arquitecte , 2000 al 2010.
Experiència docent a l'Escola d'Art i Superior de Disseny d'Olot. Curs 2009/10 i 2010/11
Col·labora amb l'arquitecte J. Iglesias (Girona).1995 al 2007
Arquitecte municipal de petits municipis de Alt Empordà (Girona) del 1995 al 2008.
Col·labora en el despatx de Iglesias/Romaní (Girona) 1994/95.
Col·labora en el despatx de Fuses/Viader (Girona) 1988/92
Col·labora a la càtedra de dibuix de ETSAB (Barcelona) 1984/85.
Col·labora en el despatx de Falgueras/Rodeja /Torrent (Figueres) 1982/86
Inventari del patrimoni cultural europeu, comarca Alt Empordà per al COAC (Girona), amb Artal /Falgueras /Rodeja/Torrent-arquitectes.1983/85.

Selecció d'obra construïda

Biblioteca municipal a Castelló d'Empúries .(Alt Empordà).amb A .Ferrer 2003/07. Edifici de 11 habitatges, al C/ de la Muntanya .Portbou.(Alt Empordà) per a l 'Institut Català del Sòl, amb A .Ferrer,L .Parada i Ll.Rodeja.2001/06.
Edifici d'habitatges amb garatge al C/Francesc de Blanes i C/ Pere Pasqüet. Llafranc.(Baix Empordà)amb J. Iglesias.2002/06
Habitatge unifamiliar aïllat .C/Masia .C/ Puigmal .Vidreres.(La Selva) amb J.Iglesias.2003/05.
Edifici d'habitatges i locals comercials. Passeig Bisbe Guillamet cantonada C/ Sant Ferriol. Olot.(Garrotxa)amb J.Iglesias.1998/02.

Rehabilitació , reforma i ampliació.

Rehabilitació i ampliació d'habitatge entre mitgeres .c / Bell aire .Avinyonet de Puigventós.(Alt Empordà) amb J. Falgueras.1991.
Reforma i ampliació d'habitatge en un jardí .c/Comuners de Castella .Vilabertran.(Alt Empordà)amb J.Falgueras.1989 .

Espais Públics

Urbanització de la plaça de les Mèlies .Vilafant.(Alt Empordà) amb Falgueras /Iglesias/Rodeja.1998/02.

Projecte d'Urbanització de diferents Zones Verdes a l'Olivar Gran de Figueres (Alt Empordà).1999/00.

Ordenació i enjardinament del Passeig de La Font de Rabós.(Alt Empordà). 1996.

Col·laboradora amb Fuses/Viader –arquitectes, en la Urbanització dels Passeig Mossèn Constants i de la Puda .Banyoles (Pla de l'Estany)1990; en Urbanització del Parc de Cala Sant Pol .Sant Feliu de Guíxols.(Baix Empordà) 1991 i Concurs restringit del Parc Carles I de la Vila Olímpica de Barcelona. 1991.

Currículums dels participants al Curset i resum de les seves ponències

Dijous, 16 de desembre

Carme Bonell i Costa

Doctora en Filosofia i Lletres i professora titular d'Estètica i Història de l'Art Contemporani del Departament de Composició Arquitectònica de la UPC.

Col·laboradora com a conferenciant en el Màster de Paisatgisme, és professora de la Titulació de Graduat Superior de Paisatgisme des de la seva instauració. És autora, entre altres publicacions de *La Divina Proporción. Las formas geométricas* (Barcelona, Ed. UPC, 1994; edició ampliada Barcelona, Ed. UPC, 1999, i México, Alfa Omega, 1999); *Las Leyes de la Pintura* (Barcelona, Ed. UPC, 1997), i *La geometría i la vida. Antología de Palazuelo*, Murcia, Cendeac, 2006.

Introducció a l'origen del jardí

La ponència s'estructura en tres parts. En la primera i partint de l'observació de Rubió de que "no va haver-hi cap home al món fins que no va existir un jardí", s'exposa la immemorial relació entre *jardí* i paradís. A la segona, es mostren arguments que, des d'una nova cartografia de la psique, dedueixen tant l'origen de la idea de paradís com la de la consegüent expulsió. Per últim, es presenten alguns exemples de la estructura formal del jardí-paradís tal com es va manifestar al món islàmic.

Carmen Añón Feliú

Professora encarregada de l'àrea d'Història del Màster de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers Agrònoms (Universitat Politècnica de Madrid). Professora del curs d'especialització de Rehabilitació de Jardins i parcs històrics de l'ETS Arquitectura de Madrid. Presidenta d'Honor del comitè Científic Internacional de Paisatges Culturals ICOMOS-IFLA. Assessora per a l'avaluació de Paisatges Culturals del Centre del Patrimoni Mundial - UNESCO

Reflexions sobre la restauració dels jardins històrics

Partint d'una mirada històrica a les primeres manifestacions de protecció de jardins i parcs naturals, produïdes als Estats Units en 1856 i 1872, Carmen Añón, coordinadora i avaluadora dels jardins i paisatges del Centre del Patrimoni Mundial, repassa el salt a Europa dels corrents rehabilitadors i conservadors dels jardins com a elements patrimonials, amb punts determinants, com ara la redacció de la Carta del Restauro l'any 1931 o la creació d'ICOMOS-IFLA l'any 1979. Després analitza, sense eludir una actitud crítica, els actuals corrents rehabilitadors – "una de les tasques més creatives de l'arquitecte paisatgista, perquè sempre és una elecció"- dels jardins, mostra la seva oposició conceptual als concursos per adjudicar aquest tipus de projectes que ara sovintegen més que mai, perquè "qualsevol petit municipi vol tenir la seva restauració, perquè els jardins són el reflex de la identitat d'un poble".

Jaume Llabrés Mulet

Investigador especialitzat en el patrimoni cultural de l'illa de Mallorca, autor de diversos llibres i articles sobre jardins històrics i artístics. És co-autor amb la historiadora Aïna Pascual i el fotògraf Donald G. Murray dels dos volums de *Jardines de Mallorca, tradición y estilo* (1990) i del volum *Jardines de Palma, historia e imágenes* (1993). Com a conferenciat, la seva darrera intervenció ha sigut en la jornada sobre l'eròtica al jardí, celebrada a Barcelona el passat mes d'octubre

Horts i jardins de Mallorca, criteris per a la seva restauració i salvaguarda

La restauració de jardins antics és un tema que gairebé no s'ha tractat a Mallorca i per això, aquesta ponència és una primera aportació a com caldria enfocar la seva salvaguarda i rehabilitació. Es planteja una classificació bàsica de les diferents tipologies i característiques dels jardins insulars perquè a partir dels conceptes fonamentals que cal preservar en cada cas, se pugui emprendre una restauració acurada que ens permeti recuperar o mantenir els valors arquitectònics, botànics i ambientals que li donen notorietat.

D'aquesta proposta teòrica, se passa a una visió real de diversos jardins per a explicar aquelles intervencions que es poden considerar encertades i, per contrapunt, reflexionar sobre aquelles altres que resulten destructives o perjudicials. Així, es proposa un recorregut visual per jardins mallorquins tan coneguts com són els d'Alfàbia i Raixa a Bunyola o el de Sa Granja d'Esporles, entre d'altres.

Javier Gallego Roca

Catedràtic de Restauració Arquitectònica a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de la Universitat de Granada i membre d'ICOMOS. És Acadèmic de la Reial Acadèmia de Belles Arts de San Fernando i de l' Akademie Baukultur. Director del Laboratori Internacional de Restauració Arquitectònica i Recuperació Urbana (LIRAU) de la Universitat Internacional d'Andalucía, Baeza.

L'any 2010 va ser finalista com arquitecte consultor en Restauro de l'equip d'Atelier Jean Nouvel per al concurs d'Idees per a la Intervenció de Requalificació del Complex San Agostino a Mòdena de la Fondazione Cassa di Risparmio di Mòdena. L'any 2008 va obtenir el primer premi en el concurs d'idees de rehabilitació de l'edificació annexa a la Cuba de l'habitació reial de Santo Domingo, convocat per l'Ajuntament de Granada. L'any 2007 va ser l'arquitecte director dels estudis previs i l'avantprojecte de Restauració del conjunt arquitectònic de les Torres Bermejas a l'Alhambra. En 2007 va desenvolupar aquesta mateixa tasca en el projecte de restauració de la Muralla d'Úbeda, a Jaén.

Jardines de Granada: algunos ejemplos de intervenciones

Actualment estic il·lusionat amb diversos projectes de restauració que giren al voltant del mateix tema: transformar l'arquitectura preexistent. Un d'ells és una antiga fàbrica amb uns espais fascinants. Un altre és un petit palau a la ciutat que és el resultat de moltes estratificacions en els temps. Des de fa temps venim treballant en un tram de la

muralla de l'Albaicín, però és un projecte de filar i desfilar, com el *fil d'Adriada*. Aquest projecte podria resoldre moltes situacions conflictives a l'Albaicín, però s'ha de tenir ambició per realitzar-lo.

Divendres, 17 de desembre

Enric Batlle i Durany

Doctor arquitecte i professor del Departament d'Urbanisme Ordenació del Territori a l'ETSAV, coordinador del TAP IV (tallers d'Arquitectura i Projecte) de la mateixa escola així com en el Màster d'Arquitectura del Paisatge de la Universitat Politècnica de Catalunya. Es va doctorar amb la tesi El jardí de la metròpoli. Del paisatge romàntic a l'espai lliure per a una ciutat sostenible.

És soci de l'estudi Batlle i Roig Arquitectes, que ha desenvolupat diversos projectes de paisatgisme i planejament urbà, com ara el parc de la Vaguada de les Llamas a Santander; la restauració i transformació en parc de l'Abocador del Garraf (Barcelona); el parc del Nus de la Trinitat a Barcelona; l'Àrea d'estada a Malniu (Girona); la recuperació mediambiental de l'espai fluvial del riu Llobregat a la comarca del Baix Llobregat (Barcelona); el sistema de parcs a Sant Cugat (Barcelona); la sistematització de espais lliures al llarg de la Riera de Sant Climent a Viladecans (Barcelona); la peatonalització del centre històric de la localitat francesa d'Amiens i el conjunt d'espais públics de la Expo de l'Aigua a Saragossa. Per aquests i altres projectes han rebut nombrosos premis, nacionals i internacionals.

De l'original a la restauració. El parc de la Ciutadella

El parc de la Ciutadella de Barcelona té el seu origen en el projecte de Josep Fontserè de 1871, però la seva realitat actual es compon d'elements diversos que procedeixen de diferents intervencions, des de la Ciutadella inicial a l'Exposició de 1888; des de Forestier a Rubió i Tudurí; des del zoològic als últims equipaments. Com afrontar la seva restauració? Els Jardins es caracteritzen per la fragilitat dels seus elements, i especialment per la constant evolució de la vegetació que modifica periòdicament la seva imatge. Un Jardí sense un constant i adequat programa de manteniment es transforma en "Un altre Jardí".

La restauració d'un edifici històric és difícil, la d'un jardí històric encara és més difícil, encara que de tota manera en la nostra geografia pròxima gairebé no queden jardins històrics. Potser no van arribar a existir, o potser ja han desaparegut del tot?. En algunes ocasions trobem un jardí amb una certa història, amb un important patrimoni vegetal i amb una realitat que s'explica des de la successió de multitud d'intervencions.

Rosa Maria Cànovas Göller

Arquitecta per l'ETSAB i responsable del Departament de Patrimoni Arquitectònic de l'Ajuntament de Girona. Entre 2010 i 2010 ha estat presidenta de l'Agrupació d'arquitectes en defensa del patrimoni del Col·legi d'arquitectes de Catalunya. (AADIPA). En aquest mateix període també ha estat representant del COAC a la Comissió de Patrimoni de Catalunya de la Generalitat. L'any 1990 va ser responsable-cap de l'Oficina de Gestió Urbanística per a la rehabilitació del Centre Històric de Girona i dels edificis inclosos en el Pla de Protecció del Patrimoni i coordinació de les fitxes de rehabilitació dels edificis inclosos en el Pla Especial del Barri Vell de la ciutat. En aquest any també va treballar en el desenvolupament del Pla Especial de Protecció del Patrimoni de la Ciutat de Girona.

La Devesa, un parc. De l'èxit a la indiferència

La Devesa va sorgir del no res. Aquests terrenys van ser donats a la ciutat en tres etapes: 1423, la reina Maria Victòria, 1424, Alfons el Magnànim i 1510 Ferran el Catòlic. Per entendre la Devesa cal fer una lectura del seu passat. Originàriament eren uns terrenys d'al·livió que van sorgir espontàniament en la confluència del riu Ter, Onyar i del Güell. Aquesta vegetació es convertiria amb el temps en la gegantina Devesa. La cessió feta el 1423 es va fer com a auxili i subvenció a les inundacions. Aquest espai, per la seva posició estratègica, serà destruït i reconstruït moltes vegades al llarg de la seva història.

La Devesa que coneixem, va ser projectada al 1859-1862 per Mart Sureda i Deulovol, arquitecte. Successius ajuntaments van anar completant el parc, que no es va arribar a fer tal com tenia projectat Martí Sureda. A principis de segle, la Devesa va complir a la perfecció el deu disseny de paradís gironí, lloc d'esbarjo ideal i marc de convivència.

Cap a 1920 s'inicia el malefici, la ciutat comença a donar l'esquena al parc. Ocupacions inadequades, la barrera fixa del tren i la muralla mòbil dels cotxes.

El parc de la Devesa és una illa sense continuïtat. El repte, encara actual, és fer un parc urbà aportant usos atractius i connectar-lo íntimament amb la ciutat. Cal decidir quin futur volem per la nostre catedral verda. El 2010 l'Ajuntament inicia el camí de recuperació i aprova el nou Pla d'usos i gestió de la Devesa com a primer pas a la seva integració com parc urbà per a la ciutat.

Francesc Navés Viñas

Arquitecte i paisatgista i professor titular de l'ETSAB-UPC. Autor de publicacions i de projectes d'investigació sobre jardineria, paisatgisme i medi ambient, especialment referents a l'aplicació de la vegetació en projectes de paisatgisme. Entre els seus projectes destaquen la proposta del *Pla Verd* de Barcelona, 1985; la restauració del jardí històric de l'ateneu Barcelonès, seleccionat per a la representació espanyola a l'EFLA en 1993; el projecte paisatgístic de la Muntanya de Montserrat, la correcció de l'impacte ambiental i paisatgístic de l'autopista del Maresme (tram Arenys de Mar), la restauració del jardí privat catalogat de la *Casa Cau* i l'estudi paisatgístic del jardí del Castillo de Peralada i adequació als nous usos, en 2010, entre d'altres

El traçat i la vegetació dels jardins històrics de Catalunya. Criteris i exemples de projectes de restauració

Escales i tipus dels diferents jardins històrics: parcs i jardins històrics, jardins d'edificis històrics, jardins lligats al patrimoni urbanístic, arboris monumentals, paisatges agrícoles i paisatges naturals.

Els Elements d'un jardí: Les preexistències lligades a la seva història, els materials de composició vius i inerts, el traçat i la funció. La dificultat del tractament de la vegetació com material sensible variable amb les estacions i amb el temps.

La necessitat de conèixer les espècies autòctones usades en el projecte d'un jardí històric i la possibilitat d'introduir espècies foranes no conegudes en l'època original.

Fases en la realització d'un jardí: el manteniment i la conservació com element determinant i modificador del traçat. Professionals que intervenen en el disseny i la conservació d'un jardí, transversalitat de la professió.

Influència del paisatge natural i agrícola en el traçat dels jardins històrics a nivell mundial. Exemples singulars de jardins a nivell mundial.

Els jardins històrics de Catalunya. Necessitat de redactar un Catàleg de Jardins Històrics que tinguin reconeixement i es reflecteixi en el Planejament urbanístic. Avui, són pocs els jardins històrics catalogats i moltes vegades lligada a un edifici patrimonial.

Exemples cronològics de jardins de titularitat privada de Catalunya.

Projectes propis de restauració: Restauració del Jardí històric de l'ateneu Barcelonès.

Jardí privat catalogat de la *Casa Cau*. Estudi paisatgístic del jardí del Castell de Peralada: Es proposa un estudi del jardí, amb la finalitat d'adaptar-lo a una nova ubicació de l'Auditori dins del mateix, per als festivals d'estiu.

Laurent Choffé

Des de 1991, treballa amb l'Arquitecte en Cap de Monuments Històrics Pierre-André Lablaude, en la restauració dels jardins de Versalles. Ha dirigit diversos estudis històrics i tècnics i ha supervisat les obres de restauració dutes a terme durant 20 anys a Versalles, tant pel que fa la replantació d'espècies vegetals com al subministrament d'aigua i fonts.

Restauració dels jardins de Versalles: renaixement de l'arbreda de les Tres Fonts (restitució dels elements decoratius i dels efectes hidràulics)

En el marc del programa general de restauració dels jardins de Versalles, entre 2002 i 2004 es va dur a terme una important operació per restaurar l'arbreda de les Tres Fonts, desaparegut al final del segle XVIII. Aquest bosc deu el seu nom a tres conques disposades en tres terrasses successives, connectades per sistemes de cascades i rampes de gespa. Es van recrear els estanys documentats, de formes, dimensions i efectes d'aigua variats.

Avui, l'arbreda de les Tres Fonts ha recuperat la seva composició hidràulica original, utilitzant tècniques tradicionals dels segles XVII i XVIII i gràcies a la gran quantitat de material d'arxiu existent, la presència de restes arqueològiques i l'aplicació de les esmentades tècniques d'artesanía tradicional.

Guido Hager

Arquitecte paisatgista. Director manager de l'estudi BSLA de Suïssa.

Cultura dels jardins. Suïssa.

Dins del jardí, la natura es converteix en un tema que inclou tots els temes de l'estètica, recorrent a tots els sentits. Busquem un lloc que dona espai a fenòmens quotidians, com l'ombra o el sol. La restauració d'un jardí històric pot arribar a ser fàcil quan existeix u material d'arxiu exhaustiu. Però quan això no succeeix, comença l'examen; fins a on podem reconstruir quan no hi res semblant a un pla? Es pot mantenir la idea original creant un nou jardí?

Màrius Vendrell Saz i Pilar Giráldez

Els ponents formen part d'un grup de recerca de la Universitat de Barcelona (Patrimoni-UB) que des de 1984 treballa en l'estudi dels materials que formen el patrimoni històric, i des de llavors s'ha fet un especial èmfasi en la transferència de resultats de la recerca als sectors productiu i de gestió del patrimoni històric. Fruit del qual és un ampli repertori de col·laboracions amb arquitectes, empreses i gestors de monuments i zones d'especial interès.

Pilar Giráldez va estudiar restauració en Escola Nacional de Restauració, Conservació i Museografia de Mèxic i ha realitzat una formació complementària en diversos cursos de postgrau i màsters a les universitats de Santiago de Compostela, Politècnica de Catalunya, Institut Andalus del Patrimoni, entre altres. Entre els anys 1999 i 2001 va ser responsable de la conservació de béns mobles en el marc del Pla Director de la Catedral de Mèxic DF.

Màrius Vendrell va estudiar Geologia a la Universitat de Barcelona, on actualment és professor de Cristal·lografia i Mineralogia. El 1984 va fundar Patrimoni-UB. És autor de nombrosos treballs publicats en forma d'articles en diverses revistes especialitzades d'àmbit internacional i ha participat com a assessor en diversos treballs de restauració del patrimoni construït, així com en la redacció dels plans directors de diversos monuments.

Alteració i conservació de materials en zones ajardinades

Els materials de construcció i decoració de les zones enjardinades no són específicament diferents d'altres materials de construcció, especialment d'edificis històrics, encara que la seva presència en jardins els confereix algunes particularitats. Assumint l'obvietat que cada cas requereix una anàlisi particular i el tractament de conservació i (si escau) restauració s'ha de basar en l'estudi de la situació actual i dels processos i causes de degradació. En gairebé tots els exemples que es presenten, la interacció entre la superfície dels materials i els organismes vius adquireix una importància significativa i és a la base de bona part de les alteracions (de vegades no només estètiques) que presenten.

Luigi Zangheri

Professor del departament de Construcció i Restauració de la Universitat de Florència, on imparteix classe sobre la història dels jardins i el paisatge i la restauració dels jardins històrics.

La restauració dels jardins de Boboli

Des de 1992 els jardins de Boboli han recuperat la seva antiga imatge amb un seguit de restauracions i l'adopció de noves formes de manteniment de les espècies vegetals.

Els Jardins de Boboli va ser comprats amb el Palau Pitti per Eleonora de Toledo en 1550. Es van convertir en el jardins dels Grans Ducs de la Toscana i, a continuació dels reis d'Itàlia. De 1966 a 1992 van estar oberts al públic de forma gratuïta. L'afluència de 4 milions de visitants a l'any, ha comportat patit danys a les decoracions, escultures i a la vegetació. Des de 1992 ha estat tractat com un museu estatal.

Ángel Muñoz Rodríguez

Va ingressar a Patrimoni Nacional (PN) l'any 1982. Ha participat en la creació de l'actual Servei de Jardines y Montes (1983). Ha participat en la redacció i direcció de tots els Plans de Protecció Mediambiental de tots les muntanyes i boscos del PN. A més, ha participat en la redacció i direcció dels plans directors dels jardins, així com en la direcció de projectes de restauració. Actualment exerceix les funcions de Coordinador de l'Àrea de Jardines y Montes

Patrimoni Nacional-Patrimoni verd

El Patrimoni Nacional és un organisme públic, format per un conjunt de béns de titularitat estatal, destinat a l'ús i servei de Sa Majestat el Rei i de la família reial per a l'exercici de l'alta representació que la Constitució i les lleis els atribueixen, complint a més, sempre de manera compatible amb això, la important missió d'estar al servei del poble espanyol com a vehicle de cultura, recerca i docència.

En total són gairebé 600 h. de jardins històrics y antics horts, amb la seva gestió especial, i més de 18.000 h. de muntanya. Aquest seguit de jardins i boscos, gestionats de forma unitària i complementària, representen 1000 anys d'història.

N'hi ha prou amb considerar la importància règia dels propietaris, la història, la gran superfície ocupada i el pas del temps, per comprendre que els nostres jardins històrics, i entre ells de forma destacada els de Patrimoni Nacional, representen una de les millors col·leccions botàniques tant en qualitat com en quantitat, i si a aquesta riquesa botànica (única a Espanya) unim la importància històrica i cultural dels dissenys, la magnífica estatuària, els conjunts monumentals de fonts (considerats els més ben conservats del món des del segle XVIII), etc. , ens trobem amb uns jardins històrics de gran valor i importància a nivell planetari, que és imprescindible mantenir i conservar per a futures generacions, i, si s'escau restaurar.

Dissabte, 18 de desembre

Raquel Lacuesta Torres

El 1985 va entrar a formar part del Servei de Catalogació i Conservació de Monuments de la Diputació de Barcelona, com a historiadora de l'art, per a ocupar-se inicialment de les publicacions i la divulgació dels estudis i obres realitzades. Des de 1996 és la cap de la Secció Tècnica d'Investigació, Documentació i Difusió d'aquest mateix Servei, ara denominat "de Patrimoni Arquitectònic Local". El 2006, la Secció va passar a denominar-se d'Investigació, Catalogació i Difusió, per adequar-se més a les noves tasques que s'hi realitzaven, especialment en relacionades amb la catalogació i el planejament. Aquesta trajectòria dins el Servei, la seva experiència i el paper que ha tingut com a historiadora de l'art i com a cap de la investigació històrica en les seves diferents vies d'estudi, la documentació, la catalogació i la difusió en relació amb el patrimoni monumental, són els temes que ha estat desenvolupant al llarg de 25 anys de dedicació. Investigació que ha anat paral·lela a la de l'estudi de l'arquitectura històrica i contemporània, com també d'estudis monogràfics d'arquitectes dels segles XIX i XX, d'arquitectura agrícola i industrial, d'obres d'enginyeria civil i d'arquitectura i art funeraris.

La investigació derivada de la redacció de catàlegs municipals, com la desenvolupada per a la publicació de llibres propis, ha obligat a fer treballs de camp i d'arxiu, i ha donat com a resultat el coneixement de múltiples jardins, especialment del segle XIX, construïts per la burgesia i esdevinguts en molts casos, avui dia, patrimoni públic. Els casos del parc de Can Boixeres, a l'Hospitalet de Llobregat, o els jardins de Ca l'Arnús, a Badalona, o el Parc de Can Mercader, a Cornellà de Llobregat, són alguns exemples que il·lustren el tema.

De jardí privat a parc públic. Continuïtat i manteniment.

El desenvolupament econòmic que a Catalunya es va generar al llarg del segle XIX gràcies a la indústria i a l'agricultura, va ser aprofitat per una jove burgesia per crear noves formes de vida i d'oci. La materialització d'aquest oci es troba en les finques senyoriales bastides en medi rural o als afores de les ciutats, on els burgesos van aixecar els seus palauets de segona residència voltats de jardins dissenyats expressament, com a peces arquitectòniques i urbanes, per professionals especialitzats, amb la intenció de posseir el propi "jardí botànic" (tan a la moda en aquell moment) i de despertar l'admiració del pròxim.

Com en el cas dels jardins reials, molts d'aquests jardins burgesos han esdevingut patrimoni cultural públic, parcs actualment englobats pels eixamples urbans del segle XX, i són gestionats, conservats i restaurats per l'Administració pública.

Núria Ayala Prats

Arquitecte per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona l'any 2001. Col·labora en diversos despatxos professionals des de 1995 fins l'anys 2000, en que s'incorpora a l'estudi de Carlos Ferrater.

Revisitant Torreblanca

Patrizia Falcone

Arquitecte, des de 1991 és Cap de l'Àrea de Projectes i Obres de Parcs i Jardins de l'Ajuntament de Barcelona. Ha portat a terme el projecte i la direcció d'obra de la restauració dels jardins del Laberint d'Horta, 1994; dels jardins Marqués de Sentmenat, 1995; dels jardins de la Tamarita, 1996, 1997, i 2010; dels jardins del Palau de les Heures, 1999; del Turó Park, 2001; dels jardins de Laribal, 2002; dels jardins de Miramar, 2005; de l'antic Jardí Botànic, 2005; dels jardins de Portolá, 2009; dels jardins del Teatre Grec, 2008/2009 i del Parc de Les Aïgues del Guinardó, 2010.

Restauració i gestió dels parcs i jardins històrics: l'experiència de Jean-Claude Nicolau Forestier i Nicolau Rubió i Tudurí a Barcelona

El creixement dels espais verds públics a Barcelona.

Relació de superfície entre el verd urbà i els jardins Històrics.

Consideracions sobre l'estat actual i la gestió dels jardins històrics a Barcelona

Els plans de manteniment

Restauració dels jardins de J. C. N. Forestier a Barcelona: els jardins de Montjuïc.

Laribal, Jardins del Teatre Grec, Jardins de Miramar

Restauració de jardins públics de N. Rubió i Tudurí a Barcelona

El Turó Park, i els Jardins de la Tamarita.

Lluís Abad García

Col·laboració en les fases de projecte, obra, direcció d'obra i manteniment de la restauració i rehabilitació de jardins històrics a Barcelona, en especial, en els aspectes relacionats amb la vegetació.

Laberint d'Horta, 1994. La Tamarita, 1995, 1999, 2009. Les Heures, 1999. Laribal-Font del Gat, 2003. Miramar, 2006, Teatre Grec, 2009

Vegetació i restauració de jardins: Forestier, Rubió i Tudurí

Jardins històrics, Barcelona, Laribal-Font del Gat, Miramar, Teatre Grec, Vegetació en jardins històrics, Pla de manteniment de jardins històrics, Projecte de restauració/rehabilitació, Rubió, Forestier, Montjuïc. Carta de Florència.

Els jardins de Forestier a Barcelona. Gènesi i projecte. La construcció i plantació dels jardins. Rubió o Tudurí.

Evolució històrica del manteniment i la gestió dels jardins.

L'estat previ. La necessitat del projecte de restauració dels jardins.

Aspectes projectuals i vegetació.

Desenvolupament de l'obra.

Resultats.

Plans de manteniment.

Àlfred Fernández de la Reguera

Arquitectes especialitat en Urbanisme per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB). Membre del Comitè organitzador de la Biennal Europea de Paisatge de Barcelona 1999-2009. Vocal de la Junta de l'Associació d'Amics de la UPC. Tresorer de l'Agrupació d'Arquitectes Urbanistes de Catalunya (AAUC) de 1998 a 2010.

Treballs realitzats en planejament, urbanització d'espais públics i paisatge: adequació accessos a la ribera Salinas de Cornellà de Llobregat; Carta del paisatge de la Mancomunitat de la Vall del Tenes; regeneració dunar i accessos del front litoral sud de Sant Pere Pescador; projecte i direcció de les obres de recuperació mediambiental del espai fluvial del Llobregat, tram 1, de Martorell a la riera de Rubí; Pla Director Urbanístic de les comarques de la Cerdanya; proposta d'ordenació del litoral nord de Canet de Mar; projecte del camí de ronda entre el port de la Clota i la punta Montgó; projecte d'ordenació dels accessos i aparcaments al conjunt arqueològic d'Empúries (Girona); projecte d'urbanització del passeig marítim a l'avinguda de Balmins, Sitges; projecte d'adequació ecològica i paisatgística de la façana fluvial del Llobregat al terme de Pallejà; projecte executiu de restauració botànica i arquitectònica del viver de Can Borní per a la seva utilització com a museu de l'arbre i de l'arbust mediterrani i l'estudi de les mesures de protecció del sòl no urbanitzable a l'Empordà pel Pla Director territorial de les comarques de l'Alt i el Baix Empordà.

El Viver de Can Borní a Collserola. Restauració de l'obra de Rubió i Tudurí

El Viver de Can Borní va ser construït per l'arquitecte i paisatgista Nicolau Maria Rubió i Tudurí l'any 1919, prosseguint les recerques botàniques realitzades pel seu mestre J.C.N. Forestier. El seu destí era la producció de plantes i l'acimatació d'espècies inèdites pels jardins de Barcelona aprofitant, a més de l'existència de la font de Can Borní a Collserola, el peculiar microclima de l'indret.

L'objecte del treball ha estat la restauració arquitectònica, paisatgística i botànica i l'adequació funcional del Viver de Can Borní per a la seva utilització com a espai públic dins de l'àmbit del Parc de Collserola.

Teresa Galí-Izard

Directora de l'oficina Arquitectura agronomia, juntament amb Jordi Nebot. Treballa des de fa més de 20 anys redactant projectes, entre els més destacats hi figuren la restauració del jardí de San Telmo, l'estany de Arriaga, el jardí Cantarell, el parc d'Odessa o la restauració de l'abocador del Garraf. És autora del llibre *Els mateixos paisatges*, editat per Gustavo Gili, i juntament amb Lluís Viu organitza *workshops* de paisatge en el paisatge.

La restauració del jardí de San Telmo. Sevilla

El projecte pretén reprendre la vida del jardí que s'havia perdut. El jardí del palau de San Telmo, és un recinte d'aproximadament una hectàrea, adossat al palau de San Telmo. Els jardins originàriament eren molt més extensos, però part d'ells van ser donats a la ciutat per la Infanta Maria Luisa Fernanda de Borbó en 1893 per construir el parc de Maria Luisa.

La major part dels jardins, doncs, van ser enterament transformats per Jean Claude Nicolas Forestier, i el traçat original va desaparèixer. La part adossada al palau i

tancada per un mur és el que ha estat objecte de restauració. El criteri que s'ha utilitzat per restaurar-la no ha estat un criteri formal, sinó fisiològic. A partir dels arbres existents que són els únics que enllacen amb la història passada s'ha dissenyat una estratègia de regeneració que ha estat el principal motiu del jardí.

Ana Luengo Añón

Doctora arquitecta paisatgista, és membre del Comitè Nacional Espanyol de l'ICOMOS, del Comitè de Paisatges Culturals ICOMOS/IFLA, i representant de l'Associació Espanyola de Paisatgistes a la Federació Internacional d'Arquitectes Paisatgistes (IFLA). Combina la seva activitat docent en diverses universitats tant nacionals com estrangeres amb la realització de projectes en l'estudi de paisatgisme Citerrea, del qual és sòcia fundadora, pels quals ha rebut premis tant a Espanya com en altres països (Bèlgica, França, Itàlia). És autora de nombrosos articles i publicacions.

Treballant amb el temps: intervencions en jardins patrimonials

La recerca metodològica amb la qual s'ha enfrontar qualsevol intervenció en un ben patrimonial ha d'anar encaminada a assegurar els principis d'integritat i autenticitat del bé objecte de l'estudi. La integritat es refereix a la mesura de la unitat i conservació tant del bé o dels seus atributs, mentre que l'autenticitat amplia el concepte de "període històric" en entendre que els jardins són aquella "unitat interna constituïda tant pel procés creatiu i la realització física del treball, com per l'efecte del pas del temps "(Nara, 1994).

Aquesta temporalitat és especialment significativa en el patrimoni paisatgístic, construït sobre un temps geològic-mesurat en milers de milions d'anys- com el producte d'una societat en un moment puntual- de vegades ni tan següis mesurable en decennis d'anys. Sobre aquests dos temps en principi tan difícilment conciliables, al jardí igualment influirà el temps biològic dels mateixos elements vius que el componen integrats en una complexa organització biofísica.

Aquestes consideracions prèvies sovint passades per alt s'estableixen camins sovint oposats a l'hora d'enfrontar amb un projecte d'intervenció en jardins històrics. Les seves implicacions ètiques, les interferències que poden produir amb el propi desenvolupament del jardí i els seus diversos resultats visibles, es veuran exemplificats en l'estudi de diversos projectes i obres escomeses en jardins patrimonials en els últims anys.

Victor Beiramar Diniz

Director del Parc de Serralves (2003-2007), Consultor de la Fundació Serralves (2007-2009). Arquitecte paisatgista independent, entre 2007 i 2010 va treballar a l'estudi d'arquitectes JLCG/João Luís Carrilho da Graça.

Projecte de recuperació valorització del parc de Serralves 2001-2006. Portugal

El Parc de Serralves recull petjades del segle XIX, del paisatge agrícola de principis del segle XX, i de la dècada dels 30. En l'actualitat és propietat de la Fundació Serralves. Convertit ara en un espai públic aborda el usos contemporanis d'un jardí històric, traçant la història del lloc des de la seva creació fins a l'actualitat, amb un èmfasi central en el pla de rehabilitació que es va dur a terme entre 2001 i 2006. La

presentació té com a objectiu discutir els problemes i les potencialitats d'aquesta evolució única.

Cécile Briolle i Jacques Repiquet

Arquitectes associats amb Claude Marr, va començar en 1985 els primers estudis per salvaguardar la Vila Noailles, de Robert Mallet-Stevens, de 1923-1929.

Restauració del jardí Guévrekian. Villa Noailles Hyères 1927. França

Sovint anomenat "jardí cubista", el jardí Guevrekian va ser resultat d'una ordre del vescomte de Noailles en 1925 per complementar el complex arquitectònic que Mallet-Stevens estava tractant de construir amb els seus col·legues i amics decoradors i artistes al turó que domina la ciutat de Hyeres. Aquesta petita peça de col·lecció, sempre ha desafiat l'anàlisi i el descobriment físic. Aquest objecte preciós ràpidament va mostrar la seva fragilitat física. En 1990, durant la primera restauració de la vila, es va prendre la decisió de restaurar el jardí al seu estat original. La tasca específica ha de trobar la geometria original, materials, colors i plantes.

Roberio Dias

Ha treballat amb el paisatgista Roberto Burle Marx entre 1970 i 1981 i és director del Sítio Roberto Burle Marx des de 1995.

La naturalesa del patrimoni paisatgístic del Sitio Roberto Burle Marx- Brasil

La naturalesa i el paper del Sítio en la carrera de Roberto Burle Marx (RBM). Una de les peces fonamentals en l'obra de RBM és el paisatge del seu Sítio Tot i l'ampli reconeixement del seu valor, degut principalment a la fama internacional de RBM, no existeix entre les persones, de manera general, consciència clara de perquè està legalment protegit, així com tampoc existeix un consens sobre com es l'ha de mantenir.

Per comprendre el que significa el lloc i fer possible el seu manteniment és necessari aprofundir en el concepte de patrimoni cultural i canviar la qualificació que existeix avui en dia, basada en la dicotomia material/immaterial, i que és ineficient per considerar objectes culturals com ara jardins, parcs i, especialment, el lloc.

Artur Bossy Lluch

Paisatgista i creatiu, ha estat l' autor del projecte de rehabilitació integral dels jardins de Santa Clotilde. La rehabilitació dels quals ha comportat un increment en nombre de visites passant de 4.000 ara fa sis anys, a les pràcticament 90.000 d'enguany.

Restauració dels jardins de Santa Clotilde de Rubió I Tudurí.

La ponència es centrarà en la meva pròpia experiència com a paisatgista, és a dir, com a coneixedor de la relació existent entre el paisatge modificat per l'ésser humà, en molts casos convertida en el temps en una Obra d' Art Viva o Jardí Històric, el comportament d'aquest nou escenari al pas dels anys, la tecnologia lògica aplicable i l' actitud a prendre vers un jardí esdevingut històric. La ponència es recolzarà en el treball realitzat en els Jardins de Santa Clotilde, gràcies al qual en sis anys i amb l' esforç de tothom, des del nostre com a redactors del projecte, passant per l' Ajuntament de Lloret de mar per apostar i invertir en el verd i per l' esforç que duu dia

a dia en el seu manteniment, fins als propis treballadors que duen la meravellosa tasca de mantenir-lo. Hem passat de 4000 visites abans de la rehabilitació, a les 90.000 aproximades de tancament d'enguany.

Abans de la visita als jardins de Sant Clotilde es portarà a terme la dels **Jardins de Pinya Rosa**, de Duran i Reinalts i Joan Mirambell.

A la Costa Brava, entre les poblacions de Blanes i Lloret de Mar, s'hi troba el Jardí Botànic Tropical Pinya de Rosa, situat a l'interior d'una finca d'unes 50 h i entre dues magnífiques platges, Cala Treumal (Santa Cristina) i la Cala Sant Francesc. És un lloc on el binomi ciència-art hi batega en cadascuna de les seves perspectives.

Obra de l'enginyer industrial Ferran Riviere de Caralt i els seus col·laboradors, l'arquitecte Duran i Reynals, Joan Mirambell i el professor de botànica Joan Pañella, els treballs d'aquest jardí van començar l'any 1945 i els va continuar fins a la seva mort, l'any 1992. Molt enamorat del jardí va dedicar gran part de la seva vida al que actualment és avui, un bell conjunt de natura matisat i reforçat per la seva labor paisatgista.

Aquest jardí botànic d'aclimatització comprèn entre 7000 espècies, moltes d'elles procedents d'hàbitats naturals, altres jardins botànics, vivers, i col·leccions particulars de tot el món.

Crèdits

XXXIII Curset-Jornades Internacionals sobre la Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic

Jardins: de l'artifici a la restauració
Barcelona, 16-19 de desembre de 2010

Organitza:

Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC)
Agrupació d'Arquitectes per a la Defensa i la Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic (AADIPA)
Escola Sert

Equip organitzador:

Carme Riu Canal, directora del Curset
Montse Caldés Torrent
Raquel Calvo Sánchez
Anna Eixarch Ferrer
Marc Manzano Saló
Esther Martín i Beltran
Clàudia Sanmartí Martínez

Amb el suport de:

Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya
Direcció General d'Arquitectura i Paisatge del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya
Diputació de Barcelona
Incasòl
Ajuntament de Barcelona

Amb la col·laboració de:

Cooperativa d'Arquitectes Jordi Capell
Cespa
Trasplantaments Sant Iscle
Ajuntament de Blanes
Fever-tree
Asemas
Hostelgarden